

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

ધારકોલે ઉર્ફે ગોવિંદ સિંહ અને અન્ય

ઓક્ટોબર ૨૯, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમૂર્તિ સી. કે. ઠાકર]

ક્રિમિનલ ટ્રાયલ

તબીબી પુરાવા-નજરે જોનાર ના પુરાવાથી અલગ-તબીબી પુરાવા મુજબ હથિયારનો ઉપયોગ ઈજા પહોંચાડવા માટે પૂરતો તીક્ષ્ણ ન હોવાનું માનવામાં આવે છે-ઠેરવ્યું :વૈકલ્પિક શક્યતાઓ તરફ ધ્યાન દોરતા તબીબી સાક્ષીઓના કાલ્પનિક જવાબોને નિર્ણાયક તરીકે સ્વીકારી શકાતા નથી અને વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર સાક્ષીઓના અહેવાલને બાકાત રાખવા માટે અનુચિત પ્રાધાન્યતા આપી શકાય નહીં.

એફ. આઈ. આર. માં હાજર ન હોય તેવા સાક્ષીઓના નામ-તે પોતે જ તેમના પુરાવા પર શંકા કરવા માટે આધાર ન હોઈ શકે, ખાસ કરીને કારણ કે તેમાં તમામ સાક્ષીઓના નામનો ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર નથી-સીઆરપીસી કલમ ૧૫૪.

પુરાવા

સાક્ષી-ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સાક્ષીને તપાસવામાં આવેલ ન હોય -જો સાક્ષી ફરિયાદી પક્ષના સંસ્કરણને સમર્થન આપે તેવી શક્યતા ન હોય, તો તેની સાક્ષીને તપાસવામાં આવેલ ન હોય ફરિયાદી પક્ષના સંસ્કરણની જીવંતતાને બગાડે નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે તપાસ કરાયેલા સાક્ષીઓએ તીક્ષ્ણ કોસ-તપાસનો સામનો કર્યો હતો અને આરોપીઓને ગુનાના ગુનેગારો તરીકે નિર્દેશ કર્યો હતો-વધુ જ્યારે ફરિયાદી પક્ષ તે સાક્ષીની તપાસ કરવાનું કેમ પસંદ ન કર્યું તેના કારણો આપે છે.

નજરે જોનાર સાક્ષીનો અહેવાલ-નાના મુદ્દાઓની પ્રશંસા પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર કરતી નથી અને તેને મોટું ન કરવું જોઈએ.

સાબિતી અને વાજબી શંકાની સંભાવના-ચર્ચા.

અપીલ કોર્ટ-નીચલી અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલગીરી-તે હળવાશથી થવી જોઈએ નહીં-જો કે, જો નીચલી અદાલતે પુરાવાઓનું અયોગ્ય રીતે વિશ્લેષણ કર્યું હોય, ધારણાઓ/અનુમાનો પર કાર્યવાહી કરી હોય, અપ્રસ્તુત આધારો પર તેની શંકાને આધારે કાર્યવાહી કરી હોય, મહત્વપૂર્ણ પુરાવા અથવા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલા પુરાવાને અવગણવામાં આવે, તો તે અપીલ કોર્ટની ફરજ છે કે તે ખોટા-પ્રેક્ટિસ અને પ્રોસિજરને સુધારે. મૃતક એક ઝપાઝપીમાં ઘાયલ થયો હતો જેમાં આરોપીઓએ તલવાર, ગુપ્તી અને પથ્થરો જેવા હથિયારોનો ઉપયોગ કર્યો હતો.સ્થાનિક હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવતા, ડૉક્ટર પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નં. ૧૫ દ્વારા તેની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તેને બીજી હોસ્પિટલમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો જ્યાં તેને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.ડૉક્ટર પ્રોસીક્યુશન વિટનેસ નં. ૧૫ દ્વારા કરવામાં આવેલ શબપરીક્ષણમાં જાણવા મળ્યું કે મૃતકનું મોત તેની ઈજાઓને કારણે થયું હતું.ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ આરોપીઓને ભા.દં.સં.ની કલમ ૧૪૮ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા. જો કે, ઉચ્ચ અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે સાથે તબીબી પુરાવા નજરે જોનાર ના પુરાવાથી અલગ હોવાનું માનીને આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા કારણ કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૧૫, ડૉક્ટરે

જણાવ્યું હતું કે જે ગુમિનો ઉપયોગ થવાનો હતો તે ઈજા પહોંચાડવા માટે પૂરતો તીક્ષ્ણ ન હતો.ઉચ્ચ અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે સાક્ષીઓના પુરાવા પર ભરોસો કરી શકાતો નથી કારણ કે તેમના નિવેદનોમાં માત્ર તેમની વચ્ચે જ નહીં પરંતુ તપાસ દરમિયાન અગાઉ તેમણે આપેલા નિવેદનો સાથે પણ વિસંગતતા હતી.આથી, હાલની અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે કોઈ પણ ન્યાયી કારણ વગર ફરિયાદી પક્ષની દલીલના સચોટ અને વિશ્વસનીય પુરાવાને નકારી કાઢ્યા છે; કે ત્રણ બિન-પક્ષપાતી અને સ્વતંત્ર સાક્ષીઓના પુરાવાને નકારી કાઢવા માટે તબીબી પુરાવા પૂરતા ન હતા, જેમણે મૃતકને જે રીતે ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હતી તે વિશે સ્પષ્ટ રીતે જણાવ્યું હતું; અને ફરિયાદી પક્ષે અન્ય વ્યક્તિઓની તપાસ શા માટે બિનજરૂરી હતી તે બતાવવા માટે પુરાવા રજૂ કર્યા હતા.

સામાવાળાએ અન્ય બાબતોની સાથે દલીલ કરી હતી કે સાક્ષી તરીકે હાજર હોવાનો દાવો કરનાર વ્યક્તિની સાક્ષી તરીકે તપાસવામાં આવેલ ન હોય દર્શાવે છે કે કાર્યવાહીના સંસ્કરણની સ્વીકાર્યતા પર ઘણી શંકા છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટે ઠેરવ્યું કે;

૧. હાથ પરનો કેસ એ છે કે જ્યાં ઉચ્ચ અદાલતે સંબંધિત પાસાઓની અવગણના કરી હતી અને બિનજરૂરી રીતે કેટલાક પાસાઓ પર ભાર મૂક્યો હતો જેનો કોઈ આધાર નહોતો.આમ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.

૨. નજરે જોનાર સાક્ષીઓના અહેવાલને બાકાત રાખવા માટે તબીબી સાક્ષીઓના કાલ્પનિક જવાબોને અનુચિત પ્રાધાન્ય આપવું ભૂલભરેલું હશે, જેનું સ્વતંત્ર રીતે પરીક્ષણ કરવું પડ્યું હતું અને તબીબી પુરાવાને "સ્થિર"રાખીને "ચલ"તરીકે ગણવામાં આવતું ન હતું.તે સામાન્ય કાયદો છે કે જ્યાં નજરે જોનારા સાક્ષીઓનો અહેવાલ વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર લાગે છે, ત્યાં વૈકલ્પિક શક્યતાઓ તરફ નિર્દેશ કરતા તબીબી અભિપ્રાયને નિર્ણાયક તરીકે સ્વીકારવામાં આવતો નથી.

યુપી રાજ્ય વિરુદ્ધ કૃષ્ણ ગોપાલ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૮) એસ.સી. ૨૧૫૪ પર આધાર રાખ્યો હતો.

સાબિતી ■ નું ગણિત:ગ્લેનવિલ વિલિયમ્સ:ક્રિમિનલ લૉ રિવ્યૂ, સ્પીટ અને મેક્સવેલ પી૩૪૦ દ્વારા ૧૯૭૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩. સાક્ષીઓના વર્તનમાં કંઈ અસામાન્ય નથી.ઉચ્ચ અદાલતે કેટલાક પાસાઓ પર બિનજરૂરી ભાર મૂક્યો છે જેમ કે રાજકીય પક્ષ કે જેમાં એક આરોપીનો સંબંધ હતો, અથવા તે સ્થળ કે જ્યાંથી સાક્ષીઓ એકઠા થયા હતા.ઉચ્ચ અદાલતને જાણવા મળ્યું કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૧ નો વ્યવસાય દૂધનો પુરવઠો હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કથિત ગુના સમયે તે ક્યાં દૂધ વેચવા જઈ રહ્યો હતો તે અંગે કોઈ પૂરતો આધાર દર્શાવવામાં આવ્યો નથી.આ નાના મુદ્દાઓ પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર કરતા નથી અને તેમાં વધારો થવો જોઈએ નહીં.

૪. ફરિયાદી પક્ષે સાક્ષી તરીકે કોઈની તપાસ કરવી જરૂરી નથી, તેમ છતાં સાક્ષી ફરિયાદી પક્ષની વાતને સમર્થન આપે તેવી શક્યતા નથી.ખાસ કરીને જ્યારે તપાસ કરાયેલા સાક્ષીઓએ તીક્ષ્ણ કોસ-એક્ઝામિનેશનનો સામનો કર્યો હોય અને પ્રતિવાદીઓને ગુનાના ગુનેગારો તરીકે દર્શાવ્યા હોય ત્યારે અમુક વ્યક્તિઓની બિન-તપાસ કાર્યવાહીના સંસ્કરણની જીવંતતાને બગાડે નહીં.તાત્કાલિક કેસમાં ફરિયાદી પક્ષે કથિત સ્વતંત્ર વ્યક્તિઓની તપાસ કરવાનું કેમ પસંદ ન કર્યું તેના કારણો સૂચવ્યા છે.

૫. ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું છે કે સાક્ષીઓના નામ પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં દેખાતા નથી.તે પોતે જ તેમના પુરાવા પર શંકા કરવાનો આધાર ન હોઈ શકે.પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં તમામ સાક્ષીઓના નામનો ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર નથી.

ભગવાન સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૨) ૩ ૩૮૭, ચિત્તર લાલ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, (૨૦૦૩) એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬બલ્યુ. ૩૪૬૬ અને મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ માન સિંહ અને અન્યો, (૨૦૦૩) ૬ સુપ્રીમ ૨૦૨ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ક.૧ એ વાત સાચી છે કે જો નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય, તો અપીલીય અદાલતે તેમાં હળવાશથી દખલ ન કરવી જોઈએ.પરંતુ જ્યાં પુરાવાઓનું યોગ્ય રીતે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું નથી અથવા અદાલતે ધારણાઓ અથવા અનુમાનો પર કાર્યવાહી કરી છે, ત્યાં અપીલ અદાલતની ફરજ છે કે તે ખોટી બાબતોને સુધારે.

ક.૨. અપીલ કોર્ટ જ્યાં દખલગીરી અનિવાર્ય છે ત્યાં ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવાની તેની ફરજ છોડશે નહીં.જ્યાં શંકા અપ્રસ્તુત આધારો પર આધારિત હોય અથવા જ્યાં કોર્ટ માર્ગ પર દોરવામાં આવેલી લાલ લીટીઓ દ્વારા પોતાને વિચલિત થવાની મંજૂરી આપે છે, અથવા જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલા પુરાવાને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા બિનકાર્યક્ષમ વિચારણા પછી નકારી કાઢવામાં આવે છે અથવા જ્યાં કોર્ટના નિંદાત્મક અભિગમને પરિણામે મહત્વપૂર્ણ અને નિર્ણાયક પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવી છે અથવા આવા કોઈ પર્યાપ્ત કારણોસર, કોર્ટે ન્યાયના હેતુઓને સુરક્ષિત કરવા, ન્યાયિક અંતઃકરણને ખુશ કરવા માટે બંધાયેલા હોવા જોઈએ.

ફોજદારી અપીલી હુકમત: ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૩૮/૨૦૦૪ અને ૨૩૯/૨૦૦૪.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૩૯૬/૧૯૯૬ અને ૧૧/૧૯૯૭ માં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૧૬/૦૪/૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે સિદ્ધાર્થ દવે અને મિસ વિભા દત્તા મકીજા.

પ્રતિવાદીઓ માટે તેમની સાથે એસ. કે. દુબે, જે. પી. પાંડે અને માલકિન નંદિતા દુબે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો.

મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય જબલપુર ખાતે મધ્યપ્રદેશ ઉચ્ચ ન્યાયાલયની ખંડપીઠે પ્રતિવાદીઓને (ત્યારબાદ 'આરોપી'તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્દેશ આપતા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, કારણ કે ફરિયાદી પક્ષ વાજબી શંકાથી આગળ પોતાનો દોષ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હતો.શરૂઆતમાં આઠ વ્યક્તિઓએ મુકદ્દમાનો સામનો કર્યો હતો.તેમાંથી સહ-સહઆરોપી સુનીતા અને કપૂર સિંહને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.ટ્રાયલ પેન્ડન્સી દરમિયાન એક રામકિશોર ફરાર થઈ ગયો હતો.અન્ય બે ભુરા અને જબર સિંહનું સુનાવણી દરમિયાન મૃત્યુ થયું હતું.ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી કોમલ સિંહ, મન્ની અને ધારકોલેને દોષી ઠેરવ્યા હતા.આ અદાલત સમક્ષ અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન, આરોપી કોમલનું અવસાન થયું છે અને જ્યાં સુધી તેણીની વાત છે ત્યાં સુધી અપીલ રદ કરવામાં આવી છે.ત્રણેય આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.અપીલકર્તા મન્નીને ભા.દં.સં. સી. ની કલમ ૧૪૮ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો જ્યારે અન્ય બેને ભા.દં.સં. સી. ની કલમ ૧૪૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે. તેમાંથી દરેકને ભા.દં.સં. સી. ની કલમ ૧૪૯ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુના માટે આજીવન કેદની સજા અને ૫,૦૦૦ રૂપિયાનો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો છે. મન્નીને ભા.દં.સં. સી. ની કલમ ૧૪૮ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે બે વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં

આવી હતી, જ્યારે અન્ય બેને કલમ ૧૪૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે એક વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.

ટૂંકમાં પ્રોસીક્યુશન વર્ઝન નીચે મુજબ છે:

એક હમીદ ખાન (ત્યારબાદ મૃતક તરીકે ઓળખાય છે) ને પોલીસ સ્ટેશન-સિઓધામાં પોલીસ કોન્સ્ટેબલ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. દુર્ભાગ્યપૂર્ણ દિવસે એટલે કે સાંજે લગભગ ૭ વાગ્યે પોલીસ સ્ટેશનમાં માહિતી મળી હતી કે એક મંત્રી અને તેના મિત્રો, જે વોન્ટેડ હતા, એક મંત્રુ તેલીના ઘરમાં છુપાયેલા હતા. મૃતક હેડ-કોન્સ્ટેબલ દયરામ સાથે તે મંત્રુ તેલીના ઘરની શોધમાં ગયો હતો. મંત્રુ તેલીના ઘરે તેની દીકરી સુનીતા પોલીસ દળને મળી અને તેમની સાથે ઝઘડો કર્યો. પાછળથી, તે જ દિવસે સાંજે લગભગ ૭:૪૫ વાગ્યે તેણીએ હાજર પ્રતિવાદીઓ અને અન્ય ચાર એટલે કે ઉશ્કેર્યા., ભુરે, જબર સિંહ, રામકિશોર અને કપૂર સિંહ તેમની સામે રડી પડ્યા અને તેમને કહ્યું કે મૃતકએ તેમનું અપમાન કર્યું છે. તે બધાએ તે જ દિવસે મૃતકને મારી નાખવાનું કાવતરું ઘડ્યું હતું.

ત્યારબાદ જ્યારે મૃતક હમીદ ખાન સિઓધામાં જ એક સંતોષની પાનની દુકાન પર આવ્યો ત્યારે કપૂર સિંહ સિવાયના લોકો તલવાર, ગુપ્તી વગેરે સાથે ત્રણ-ત્રણની બે બેચમાં ત્યાં આવ્યા હતા. સંતોષની દુકાન પાસે પહોંચ્યા પછી આરોપી ભુરેએ મૃતકને પકડી લીધો અને ત્યારબાદ જબ્બરસિંહે તલવાર વડે હુમલો કરીને મૃતકને તેના ડાબા કાનની નીચે ઈજા પહોંચાડી હતી. ત્યારબાદ આરોપી મંત્રીએ ગુપ્તી વડે તેના જમણા કાનની નીચે ઈજા પહોંચાડી હતી. જ્યારે

મૃતક જમીન પર પડ્યો, ત્યારે કપૂર સિંહે અન્ય લોકોને તેને મારી નાખવાનું કહ્યું.આરોપી ધારકોલે નજીકમાં પડેલો પથ્થર ઉપાડ્યો; મૃતકના માથા પર હુમલો કર્યો.કપૂર સિંહે ત્યાં હાજર તમામ લોકોને એક શબ્દ પણ ન બોલવાની ચેતવણી આપી હતી.ત્યારબાદ આરોપી કોમલે મૃતકને લાત મારી હતી અને તે બધા ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા હતા.જોકે, અશોક સિંધી નામના વ્યક્તિએ તે સમયે મ્યુનિસિપલ હાઉસમાં ફરજ બજાવતા હેડ-કોન્સ્ટેબલ દયરામને જાણ કરી હતી કે કોઈએ સંતોષની દુકાન પાસે એક કોન્સ્ટેબલને માર માર્યો છે.આ માહિતી મળતાં હેડ કોન્સ્ટેબલ દયરામ ઘટનાસ્થળે પહોંચ્યા હતા અને મૃતકને ગંભીર રીતે ઘાયલ હાલતમાં જોયો હતો.તેમની ધરપકડના અગાઉના પ્રયાસને કારણે તેમાં હાજર પ્રતિવાદીઓ અને તેમના મિત્રોના હાથ પર શંકા કરતા, તેમણે પોલીસ સ્ટેશનમાં તેમના અધિકારીને જાણ કરી હતી.ત્યારબાદ પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારી સ્થળ પર પહોંચ્યા અને તેનું નિરીક્ષણ કર્યું અને સ્થળ પરથી લોહીથી ખરડાયેલી અને બિન-ખરડાયેલી કાદવ અને લોહીથી ખરડાયેલો પથ્થર જપ્ત કર્યો, જે ગુમીના લાકડાના હેન્ડલ સાથે નજીકમાં પડેલો હતો.ત્યારબાદ, તેની ધરપકડ પછી આરોપી મંત્રીએ ગુમિનો બાકીનો ભાગ શોધી કાઢ્યો હતો, જેનો ગુનામાં તેણે ઉપયોગ કર્યો હતો.મૃતક જે તે સમયે માત્ર ઘાયલ હતો તેને તાત્કાલિક હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને હોસ્પિટલમાંથી વધુ સારી સારવાર માટે ગ્વાલિયર મોકલવામાં આવ્યો હતો.ગ્વાલિયર પહોંચ્યા પછી ગ્વાલિયર હોસ્પિટલમાં સંબંધિત ડૉક્ટરે તેને મૃત જાહેર કર્યો હતો.ડૉક્ટર વિજય કુમાર દીવાન (ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૫) દ્વારા

શબપરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તે જાણવા મળ્યું હતું કે તે શરીર પર મળી આવેલી ઇજાઓને કારણે મૃત્યુ પામ્યો છે.ડૉક્ટર વી. એસ. સિંહ (ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૧૫), જેમણે સેઓધામાં મૃતકની તપાસ કરી હતી, તેમને પેરિએટલ વિસ્તાર પર એક ઘા, ગરદન પર એક ઘસારો અને પાંચ ઉઝરડાના ઘા મળ્યા હતા.આ પાંચ છિદ્રિત જખમોમાંથી બે તેના ચહેરાની ડાબી બાજુએ હતા, એક કાનની નીચે અને બીજો મેન્ટિબલ પર અને બાકીના ત્રણ ચહેરાની જમણી બાજુએ હતા, એક કાન પર અને બે મેન્ટિબલ પર હતા.

ત્રણ સહઆરોપી વ્યક્તિઓ કે જેમની સામે અન્ય બે સહ-સહઆરોપી વ્યક્તિઓ સાથે સંયુક્ત રીતે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો તેમણે હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી હતી.હાઈકોર્ટ સમક્ષ પ્રાથમિક વલણ એ હતું કે તબીબી પુરાવા આંખના પુરાવાથી અલગ હતા.ઘટના દરમિયાન હાજર હોવાનું કહેવાયેલી ઘણી વ્યક્તિઓની તપાસ કરવામાં આવી ન હતી અને પક્ષપાતી સાક્ષીઓના પુરાવાના આધારે, દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો છે અને તેથી, ચુકાદો અસમર્થનીય હતો.

ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત વાદગ્રસ્ત ચુકાદો દ્વારા ચુકાદો આપ્યો હતો કે તબીબી પુરાવા આંખના પુરાવા સાથે ભિન્ન હતા, ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૧૫ ના સંદર્ભમાં, જેમણે જણાવ્યું છે કે જે ગુપ્તિનો ઉપયોગ થવાનો હતો તે ઇજાઓ પહોંચાડવા માટે પૂરતો તીક્ષ્ણ ન હતો.રેકૉર્ડમાં હેરાફેરી કરવામાં આવી હતી.ઘટના સ્થળ પોલીસ સ્ટેશનની નજીક હોવા છતાં, પોલીસ સ્ટેશનમાં માહિતી નોંધપાત્ર સમય વીતી ગયા પછી નોંધવામાં આવી હતી.

ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે કહેવાતા નજરે જોનારા સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં.ઓ ૧૩ અને ૧૬ ના પુરાવામાં અસંગતતા છે.એવું જોવામાં આવ્યું હતું કે આ સાક્ષીઓના નિવેદનો વચ્ચે માત્ર વિસંગતતાઓ જ નહોતી પરંતુ તેમાંથી દરેકનું નિવેદન પણ તપાસ દરમિયાન નોંધાયેલા તેના અગાઉના નિવેદન સાથે અસંગત હતું.તેથી, તેમાંથી કેટલાકની ગુનાહિત પૃષ્ઠભૂમિ હતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને તેમના પર ભરોસો કરી શકાતો નથી, તેમના પુરાવા વિશ્વાસપાત્ર ન હતા.તદનુસાર ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને રદ કરવામાં આવ્યો છે.

અપીલના સમર્થનમાં અપીલકર્તા-રાજ્યના વિદ્વાન કાઉન્સેલ રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે કોઈ પણ વાજબી કારણ વગર ફરિયાદી પક્ષની રજૂઆતના સચોટ અને વિશ્વસનીય પુરાવાને નકારી કાઢ્યા છે.ત્રણ નજરે જોનારા સાક્ષીઓએ જે રીતે ઈજા થઈ હતી તે વિશે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે.તબીબી પુરાવા દર્શાવે છે કે એવી શક્યતા હતી કે એક વ્યક્તિ દ્વારા પકડેલા હથિયારથી ઈજાઓ શક્ય ન હતી.પરંતુ તેમના પુરાવાને કાઢી નાખવા માટે તે પૂરતું ન હતું.ત્રણ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તેઓ પક્ષપાતી સાક્ષી ન હતા, અને તેનાથી વિપરીત તેઓ સ્વતંત્ર સાક્ષી હતા.અન્ય વ્યક્તિઓની તપાસ શા માટે બિનજરૂરી હતી તે બતાવવા માટે ફરિયાદી પક્ષે પુરાવા રજૂ કર્યા છે.આમ હોવાથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને પુનઃસ્થાપિત કરવો જોઈએ અને હાઈકોર્ટના ચુકાદાને રદ કરવો જોઈએ.

જવાબમાં, પ્રતિવાદીઓ વતી વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી એસ. કે. દુબેએ રજૂઆત કરી હતી કે વિવાદની ઉત્પત્તિનું દમન કરવામાં આવ્યું છે અને

કાર્યવાહી વાજબી નથી.પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં હેરફેર કરવામાં આવી છે અને ફરિયાદી પક્ષ એ બતાવવા માટે રેકૉર્ડમાં હેરફેર કરવાની હદ સુધી ગયો છે કે એક વ્યક્તિ નજરે જોનાર સાક્ષી હતો, પરંતુ હકીકતમાં તે ન હતો.ફરિયાદી પક્ષે રજૂ કરેલા કાવતરાને નકારી કાઢવામાં આવ્યું છે.રાસાયણિક પરીક્ષકનો અહેવાલ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યો નથી જે દર્શાવે છે કે હાથવાળા હથિયાર પર કોઈ માનવ લોહી હાજર હતું.પથ્થર ફેંકવાથી શક્ય હોય તેવી કોઈ ઈજા થઈ ન હતી.સાક્ષી તરીકે હાજર હોવાનો દાવો કરનાર વ્યક્તિની સાહેદ તરીકે તપાસેલ ન હોય તે દર્શાવે છે કે કાર્યવાહીના સંસ્કરણની સ્વીકાર્યતા પર ઘણી શંકા છે.સાક્ષીઓએ માત્ર જૂઠું જ નથી બોલ્યું પરંતુ ફરિયાદી પક્ષનો કેસ સ્થાપિત કરવા માટે અતિશયોક્તિ પણ કરી છે.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત સાચો ન હતો અને તેથી તેને યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

હાઈકોર્ટના ચુકાદાનું ખાલી અવલોકન દર્શાવે છે કે તેણે અપીલનો નિકાલ સામાન્ય રીતે કર્યો છે.ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા લેવામાં આવેલા મોટાભાગના તારણો ચોક્કસપણે યોગ્ય પાયા પર નથી.અપીલ કોર્ટ જ્યાં દખલગીરી અનિવાર્ય છે ત્યાં દખલ કરીને ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવાની તેની ફરજ છોડશે નહીં.જ્યાં શંકા અપ્રસ્તુત આધારો પર આધારિત હોય અથવા જ્યાં કોર્ટ માર્ગ પર દોરવામાં આવેલી લાલ વીંટીઓ દ્વારા પોતાને વિચલિત થવાની મંજૂરી આપે છે, અથવા જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલા પુરાવાને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા બિનકાર્યક્ષમ વિચારણા પછી નકારી કાઢવામાં આવે છે અથવા જ્યાં કોર્ટના નિંદાત્મક અભિગમને પરિણામે મહત્વપૂર્ણ અને નિર્ણાયક પુરાવાની અવગણના

કરવામાં આવી છે અથવા આવા કોઈ પર્યાપ્ત કારણોસર, કોર્ટે ન્યાયના હેતુઓને સુરક્ષિત કરવા, ન્યાયિક અંતઃકરણને ખુશ કરવા માટે બંધાયેલા હોવા જોઈએ.ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું છે કે સાક્ષીઓના નામ પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં દેખાતા નથી.ભગવાન સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, જે. ટી. (૨૦૦૨) ૩ એસ.સી. ૩૮૭, ચિત્તર લાલ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, (૨૦૦૩) એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬૦૯. ૩૪૬ અને મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ માન સિંહ અને અન્યો, (૨૦૦૩) ૬ સુપ્રીમ ૨૦૨ માં આ અદાલતે નોંધ્યું છે તેમ તે પોતે તેમના પુરાવા પર શંકા કરવાનો આધાર ન હોઈ શકે.પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં તમામ સાક્ષીઓના નામનો ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર નથી.તબીબી પુરાવા આંખના પુરાવાથી અલગ છે તેવી દલીલ પર આવતા, એ નોંધવું પડશે કે તબીબી સાક્ષીઓના કાલ્પનિક જવાબોને અનુચિત પ્રાધાન્યતા આપવી એ ભૂલભરેલું હશે, જેથી સાક્ષીઓના અહેવાલને બાકાત રાખવામાં આવે, જેનું સ્વતંત્ર રીતે પરીક્ષણ કરવું પડે અને તબીબી પુરાવાને "સ્થિર"રાખીને "ચલ"તરીકે ગણવામાં ન આવે.

તે સામાન્ય બાબત છે કે જ્યાં નજરે જોનારા સાક્ષીઓનો અહેવાલ વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર લાગે છે, ત્યાં વૈકલ્પિક શક્યતાઓ તરફ નિર્દેશ કરતા તબીબી અભિપ્રાયને નિર્ણાયક તરીકે સ્વીકારવામાં આવતો નથી.બેન્થેમે કહ્યું તેમ સાક્ષીઓ ન્યાયની આંખો અને કાન છે.તેથી ટ્રાયલ પ્રક્રિયાની ગુણવત્તાનું મહત્વ અને પ્રાધાન્યતા છે.સાક્ષીઓના ખાતામાં તેમની વિશ્વસનીયતા માટે સાવચેતીપૂર્વક સ્વતંત્ર મૂલ્યાંકન અને મૂલ્યાંકનની જરૂર

પડશે, જે આવી વિશ્વસનીયતાની કસોટી માટે એકમાત્ર આધારસ્તંભ તરીકે તબીબી પુરાવા સહિત અન્ય કોઈ પુરાવા બનાવવા માટે પ્રતિકૂળ પૂર્વગ્રહ ન હોવો જોઈએ. પુરાવાની તેની અંતર્ગત સુસંગતતા અને વાર્તાની અંતર્ગત સંભાવના માટે પરીક્ષણ કરવું આવશ્યક છે; અન્ય સાક્ષીઓના ખાતા સાથે સુસંગતતા જે શ્રેય-લાયક હોવાનું માનવામાં આવે છે; નિર્વિવાદ તથ્યો સાથે સુસંગતતા; સાક્ષીઓનું 'શ્રેય'; સાક્ષી-બોક્સમાં તેમનું પ્રદર્શન; તેમની નિરીક્ષણની શક્તિ વગેરે. પછી આવા પુરાવાઓનું સંભવિત મૂલ્ય સંચિત મૂલ્યાંકન માટે ધોરણમાં મૂકવા માટે પાત્ર બને છે.

કોઈ શંકા વિના, વ્યક્તિને એવા ગુના માટે દોષિત ન ઠેરવવાનો ઊંડો અધિકાર છે જે વાજબી શંકાની બહાર સાબિતીના પ્રમાણભૂત ધોરણ દ્વારા સ્થાપિત નથી. જો કે આ ધોરણ ઉચ્ચ ધોરણ છે, તેમ છતાં, કોઈ સંપૂર્ણ ધોરણ નથી. 'સાબિતી' માટે કેટલી સંભાવના છે તે દરેક કેસ માટે ખાસ ક્વાયત છે. 'સાબિતી' માટે સંભાવનાનો ઉદ્દેખ કરવો એ પુરાવાઓની આંતર-નિર્ભરતા અને પુરાવાઓના એક ટુકડાની પુષ્ટિ અન્ય વિદ્વાન લેખક કહે છે: ("સાબિતી II નું ગણિત" જુઓ: ગ્લેનવિલ વિલિયમ્સ: ક્રિમિનલ લૉ રિવ્યૂ, ૧૯૭૯, સ્પીટ અને મેક્સવેલ દ્વારા, પૃષ્ઠ ૩૪૦ (૩૪૨)).

"જો પુરાવાના અલગ ટુકડાઓ આધારિત હોય તો સરળ ગુણાકાર નિયમ લાગુ પડતો નથી. બે ઘટનાઓ જ્યારે એકસાથે થાય છે ત્યારે તેના પર આધાર રાખે છે, અને આવી ઘટનાઓના પુરાવા પણ આધારિત હોવાનું કહી શકાય. ફોજદારી કેસમાં, પ્રતિવાદીએ મનની ચોક્કસ સ્થિતિ સાથે પ્રતિબંધિત કૃત્ય કર્યું હતું તે સ્થાપિત કરવા માટે નિર્દેશિત પુરાવાના વિવિધ ટુકડાઓ સામાન્ય રીતે નિર્ભર હોય છે. જુનિયર કથિત કબૂલાતને શ્રેય આપવો કે નહીં તે અંગે શંકા અનુભવી

શકે છે, અને પ્રતિવાદી ન્યાયથી ભાગી ગયો તે હકીકત પરથી અપરાધનો અંદાજ કાઢવો કે નહીં તે અંગે શંકા કરી શકે છે.પરંતુ તે સામાન્ય રીતે નિર્દોષ લોકોને બદલે દોષિત હોય છે જે નિર્દોષ લોકો ભાગી જવાને બદલે કબૂલાત કરે છે અને દોષિત બને છે, તેથી બે શંકાઓને એકસાથે ગુણાકાર ન કરવી જોઈએ.પુરાવાઓનો એક ટુકડો બીજાની પુષ્ટિ કરી શકે છે.

જો શંકાઓ અમૂર્ત અટકળો માટેના ઉત્સાહથી મુક્ત હોય તો તેને વાજબી કહેવામાં આવશે.કાયદો સત્ય સિવાય અન્ય કોઈ પ્રિય વસ્તુ પરવડી શકે તેમ નથી.વાજબી શંકા ઊભી કરવા માટે, તે અતિશય ભાવનાત્મક પ્રતિક્રિયાથી મુક્ત હોવી જોઈએ.માત્ર અસ્પષ્ટ આશંકાઓના વિરોધમાં, પુરાવા અથવા તેના અભાવથી ઉદ્ભવતા આરોપી વ્યક્તિઓના દોષ અંગે શંકાઓ વાસ્તવિક અને નોંધપાત્ર શંકાઓ હોવી જોઈએ.વાજબી શંકા એ કાલ્પનિક, તુરછ અથવા માત્ર સંભવિત શંકા નથી; પરંતુ કારણ અને સામાન્ય સમજ પર આધારિત વાજબી શંકા છે.તે કેસના પુરાવાઓમાંથી બહાર આવવું જોઈએ.સંભાવનાની વિભાવનાઓ અને તેની માત્રાને દેખીતી રીતે ગાણિતિક રીતે ગણાતા એકમોના સંદર્ભમાં વ્યક્ત કરી શકાતી નથી કે આવા કેટલા એકમો વાજબી શંકાની બહાર પુરાવા બનાવે છે.સંભાવનાની માત્રા અને સાબિતીના પ્રમાણના મૂલ્યાંકનમાં એક અચોક્કસ વ્યક્તિલક્ષી તત્વ છે.ફોરેન્સિક સંભાવના, છેલ્લા વિશ્લેષણમાં, મજબૂત સામાન્ય સમજ અને આખરે, ન્યાયાધીશના પ્રશિક્ષિત અંતર્જ્ઞાન પર આધારિત હોવી જોઈએ.જ્યારે આરોપી વ્યક્તિઓને ફોજદારી પ્રક્રિયા દ્વારા આપવામાં આવેલા રક્ષણને ઘટાડવું ન જોઈએ, તે જ સમયે, તુરછ બાબતોને અજાણતા કાયદેસર બનાવવાથી ફોજદારી ન્યાયના વહીવટની મજાક ઉડાવવામાં

આવશે.આ સ્થિતિને વેંકટચલૈયા દ્વારા યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ કૃષ્ણ ગોપાલ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૮૮) એસ.સી. ૨૧૫૪ માં સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવી હતી.

તે બાબત પર પણ ઉચ્ચ અદાલતનો નિષ્કર્ષ કે તબીબી પુરાવા નજરે જોનાર ના પુરાવા સાથે ભિન્ન પડે છે તે તારણ ભૂલ ભરેલું છે.

ફરિયાદી પક્ષે સાક્ષી તરીકે કોઈની તપાસ કરવી જરૂરી નથી, તેમ છતાં સાક્ષી ફરિયાદી પક્ષની વાતને સમર્થન આપે તેવી શક્યતા નથી.ખાસ કરીને જ્યારે તપાસ કરાયેલા સાક્ષીઓએ તીક્ષ્ણ કોસ-એક્ઝામિનેશનનો સામનો કર્યો હોય અને પ્રતિવાદીઓને ગુનાના ગુનેગારો તરીકે દર્શાવ્યા હોય ત્યારે અમુક વ્યક્તિઓની તપાસવામાં આવેલ ન હોય તે કાર્યવાહીના સંસ્કરણની જીવંતતાને બગાડે નહીં.તાત્કાલિક કેસમાં ફરિયાદી પક્ષે કથિત સ્વતંત્ર વ્યક્તિઓની તપાસ કરવાનું કેમ પસંદ ન કર્યું તેના કારણો સૂચવ્યા છે.ઉચ્ચ અદાલતે અનુમાન લગાવ્યું હતું તેમ નજરે જોનારા સાક્ષીઓના વર્તનમાં કંઈ અસામાન્ય નથી.ઉચ્ચ અદાલતે રાજકીય પક્ષના આરોપી ધારકોકે અથવા જ્યાંથી સાક્ષીઓ એકઠા થયા હતા તે સ્થળ જેવા કેટલાક પાસાઓ પર બિનજરૂરી ભાર મૂક્યો છે.ઉચ્ચ અદાલતને જાણવા મળ્યું કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષી નં. ૧ નો વ્યવસાય દૂધનો પુરવઠો હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કથિત ગુના સમયે તે ક્યાં દૂધ વેચવા જઈ રહ્યો હતો તે અંગે કોઈ પૂરતો આધાર દર્શાવવામાં આવ્યો નથી.આ નાના મુદ્દાઓ પુરાવાની વિશ્વસનીયતાને અસર કરતા નથી અને તેમાં વધારો થવો જોઈએ નહીં.ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે તો ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો ચુકાદો

અસમર્થનીય છે અને તેથી તેને રદ કરવામાં આવે છે.એ વાત સાચી છે કે નિર્દોષ જાહેર થયાના કેસમાં અપીલીય અદાલતે તેમાં હળવાશથી દખલ ન કરવી જોઈએ. પરંતુ જ્યાં પુરાવાઓનું યોગ્ય રીતે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું નથી અથવા અદાલતે ધારણાઓ અથવા અનુમાનો પર કાર્યવાહી કરી છે, ત્યાં અપીલ અદાલતની ફરજ છે કે તે ખોટી બાબતોને સુધારે.હાથ પરનો કેસ એ છે કે જ્યાં ઉચ્ચ અદાલતે સંબંધિત પાસાઓની અવગણના કરી હતી અને બિનજરૂરી રીતે કેટલાક પાસાઓ પર ભાર મૂક્યો હતો જેનો કોઈ આધાર નહોતો.આમ હોવાથી, અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને હાઈકોર્ટના ચુકાદાને ઉલટાવીને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.પ્રતિવાદીઓ બાકીની સજા ભોગવવા માટે તાત્કાલિક કસ્ટડીમાં આત્મસમર્પણ કરશે.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ:સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.